

УДК 316.422**В.А. Головенько**, канд. політ. наук

Інститут економіки та прогнозування НАН України

НАСТРОЇ МОЛОДІ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ¹

У статті визначено можливості впливу молоді на здійснення модернізаційних процесів у суспільному житті. Проаналізовано, який внесок у вирішення найбільш гострих проблем у сучасній Україні вносять молоді люди та наскільки вони готові до активної участі у суспільному розвитку. Запропоновано шляхи поліпшення реалізації державної молодіжної політики у цій сфері.

Ключові слова: молодь, модернізація суспільного розвитку, державна молодіжна політики, соціокультурні чинники.

Постановка проблеми. Нині світ переживає новий етап модернізації, який потребує глобальних змін в інтелектуальній, політичній, економічній, соціальній і психологічній сферах та являє собою процес переходу від індустріальної епохи до епохи знань, культури, економіки, суспільства та цивілізації.

Група дослідників Китайської академії наук у ході одного з наймасштабніших досліджень, які проводилися у цій сфері впродовж останніх років, проаналізувала хід модернізації у 131 країні світу та прийшла до висновку, що світ у контексті модернізації має дуже неоднорідний вигляд: за індексом світової модернізації 29 країн, або 22%, до 2006 р. уже вступили в період вторинної модернізації, 90 країн перебувають у періоді первинної модернізації, а 12 країн все ще перебувають на рівні традиційного аграрного суспільства. Відповідно до індексу вторинної модернізації, 20 країн (у тому числі США, Швеція, Японія, Данія та ін.) були віднесені до групи розвинених країн, 25 країн (у тому числі Іспанія, Італія, Росія, Білорусія, Польща та ін.) – попали в групу середньо розвинутих країн. Сюди ж віднесли й Україну, яка за індексом вторинної модернізації посіла 39-е місце. 37 країн, у т.ч. Китай, віднесено до попередньо розвинутих країн і 49 (у т.ч. Індію) – до відстаючих [1, с. 51–57].

¹ Статтю підготовлено в межах проекту "Ціннісна складова модернізаційних процесів в сучасному соціумі України (II етап)", виконаної згідно з цільовою комплексною програмою наукових досліджень НАН України "Модернізація українського суспільства і економіки в контексті викликів XXI століття" на підставі розпорядження Президії НАН України № 280 від 22 квітня 2013 р.

Те, що у сфері модернізації дослідники відносять Україну до середньо-розвинутих країн, з одного боку, свідчить про певні здобутки нашої країни, які значною мірою визначені її минулим і нерідко ставляться під загрозу її сучасними реаліями. Отож країна має постійно бути у певному тонусі, готовності до розвитку досягнутого.

У щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України за 2011 р. підкреслюється: "Настав час змін. Довести своє право на гідне місце серед розвинених держав світу, утвердити національну конкурентоспроможність, забезпечити стійкий соціально-економічний розвиток і високі стандарти життя громадян – такі питання постають сьогодні на порядку денному розвитку країни" [2, с. 7].

При цьому необхідно враховувати, що створення демократичної держави з сучасною соціально спрямованою економікою буде ефективнішим лише за активної участі молоді. Важливим є те, що молоді люди мають не просто користуватися результатами соціально-економічних змін, які відбуваються в суспільному житті, але й брати активну участь у них. Демонструючи відданість, ентузіазм і винахідливість, вони вносять свій внесок у процес розвитку, вирішуючи життєво важливі проблеми, що постають перед суспільством.

Держави – члени ООН визнають, що молоде покоління у всіх країнах є головним людським ресурсом для розвитку, позитивних соціальних змін і технологічних інновацій. Ідеали, енергійність і широта поглядів молоді відіграють центральну роль у процесі поступального розвитку їх суспільств.

Більшість країн світу вважає, що включення молоді у процеси прийняття рішень є основною умовою суспільного розвитку: за даними ООН, на початок 2013 р. зі 198 країн 99 (50%) послідовно займаються реалізацією державної молодіжної політики, 56 країн (28%) перебувають у процесі перегляду існуючих підходів у цій сфері, а 43 країни (22%) все ще не мають визначеної молодіжної політики [3]. Цей вид політики покликаний сприяти самоорганізації та самореалізації молоді, соціальній інтеграції молодих людей, розвитку їх творчого потенціалу, запровадженню ініціатив у різних сферах діяльності, залученню до процесів реформування суспільства та економіки, формуванню їх відповідальності за сьогодення та майбутнє, включенню молодих людей у процеси прийняття рішень на всіх рівнях державно-громадського управління, забезпечення прозорості виконавчих процедур та рівних можливостей. Без участі молодих людей у суспільний процес не можливо уявити поступ як світової спільноти в цілому, так і розвиток кожної країни зокрема.

У Європейській хартії участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівні підкреслюється: "...участь у житті суспільства і активна громадянська позиція передбачають наявність прав, засобів, простору і можливостей, а де необхідно – і підтримку для участі в процесі ухвалення рішень і впливу на цей процес, а також участі в будь-яких формах діяльності з метою побудови кращого суспільства" [4].

Україна, яка у своєму суспільному розвитку намагається активно використовувати кращий досвід розвинених європейських країн, також має йти таким шляхом. Отож, для визначення перспектив модернізаційних змін в сучасній Україні важливим є дослідження місця і ролі молодих людей у суспільному житті, визначення їх настроїв стосовно модернізаційної діяльності, стосовно умов, які створило їм суспільство, держава у цій сфері.

На початку дослідження необхідно підкреслити, що в Україні проблема залучення молоді до модернізаційних процесів є особливо актуальною ще й тому, що тут "молодими" законодавчо визнано молодих людей віком від 14 до 35 років, тоді як у більшості європейських країн такі вікові межі становлять 15–24 роки. Отож, якщо в Європі "молодь" становить 12–13% населення, то в Україні – третину громадян: на початок 2012 р. в країні проживало 14 287,6 тис. осіб такого віку, або 31,4% жителів країни [5, с. 152]. Це ще більш підвищує відповідальність держави за здійснення державної молодіжної політики у сфері залучення молодих людей до модернізаційних процесів.

Аналіз наукових досліджень. Необхідно відзначити, що саме слово "модернізація" з'явилося у XVIII ст. і тоді ж були зроблені перші спроби осмислення цього процесу. Класичні праці, що описують модернізацію, належать О. Конту, Г. Спенсеру, К. Марксу, М. Веберу, Е. Дюркгейму, Ф. Тьоннісу.

Глибокі дослідження модернізації почалися в XX ст. З його середини відбувалося переосмислення ролі західних держав та країн третього світу в цьому процесі. Упродовж останніх п'яти десятиліть цього століття хвилі інтересу до вивчення всесвітньої модернізації підіймалися тричі: класичні дослідження модернізації в 1950-і і 1960-і рр., постмодернізаційні дослідження з 1970-х по 1980-і рр. і неомодернізаційні дослідження в 1980-і–1990-і рр., які поклали початок теоретичних пошуків та заклали основи різних шкіл наукової думки. Серед них особливої уваги заслуговують теорія екологічної модернізації Дж. Губера, теорія рефлексивної модернізації У. Бека, теорія продовжуваної модернізації У. Запфа, "нова модернізація" Е. Тіраякяна, "множинні сучасності (модерніті)" Ш. Ейзенштадта та теорія вторинної модернізації Х. Чуаньці.

Серед досліджень початку XXI ст. високої оцінки заслуговує робота групи дослідників Китайської академії наук під керівництвом професора Хе Чуаньці: ними підготовлено 10 щорічних доповідей (2001–2010 рр.), в яких проаналізовано хід модернізації у 131 країні світу.

Упродовж останнього часу проблеми модернізації суспільного життя перебувають у центрі уваги багатьох російських дослідників. Серед них, зокрема, можна виділити праці Р. Вишневського, С. Гаврова, В. Іноземцева, Н. Крадіна, О. Марганії, В. Межуєва, І. Побережнікова, А. Тарасова, Д. Травіна.

Необхідність осмислення нинішнього стану розвитку українського суспільства спонукає українських вчених до розгляду окремих аспектів теорії модернізації та застосування її методологічного арсеналу з метою досягнення

різних феноменів суспільно-політичної практики. У такому сенсі до проблеми модернізації звертаються: В. Авер'янов, В. Андрущенко, В. Бабкін, В. Бебик, В. Воронкова, Є. Головаха, В. Кремень, І. Кресіна, Є. Кубко, А. Лузан, О. Лазоренко, С. Макєєв, М. Михальченко, М. Мокляк, В. Пазенок, Ю. Пахомов, Т. Перглер, Ю. Римаренко, А. Романюк, С. Рябов, Ф. Рудич, В. Сіренко, В. Танчер, В. Ткаченко, М. Шульга та ін.

Водночас, поки що проблема залучення до процесів модернізації молодого покоління залишається білою плямою в історіографії цього важливого суспільного явища. Певне зрушення сталось зовсім недавно у зв'язку з виходом щорічної доповіді Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України за підсумками 2011 року "Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри", автори якої участь молоді в суспільному житті тією чи іншою мірою пов'язують з питаннями модернізації.

Отож, автор статті ставить за мету спробувати хоча б у першому наближенні з'ясувати міру готовності сучасної української молоді до модернізації суспільного розвитку, визначити місце та роль молодих людей у цьому процесі, проаналізувати дієвість державної молодіжної політики у ньому.

Дослідження було проведено на базі, головним чином, даних соціологічних досліджень різних вітчизняних агенцій, зокрема використано результати таких опитувань: "Українське суспільство: моніторинг соціальних змін" – щорічне репрезентативне опитування населення України, яке здійснює з 1994 р. Інститут соціології НАН України; "Молодіжна політика – 2012: чинник формування сучасної української молоді" – дослідження, яке було проведене в липні – жовтні 2012 р. ГО "Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка" та ВМГО "Всеукраїнська асоціація молодих науковців" за підтримки Державної служби молоді та спорту України; "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні" – опитування, що проводилося Центром соціальних досліджень "Софія"² у листопаді 2011 р.; "Студенти. Образ майбутнього" – міжнародне дослідження, яке проводилося Інститутом Горшеніна спільно з кількома іншими міжнародними організаціями у жовтні 2010 р. – березні 2011 р.; "Молодь України: спосіб життя та ціннісні орієнтації" – опитування, проведене Центром "Соціальний моніторинг" на замовлення ГО "Український центр соціальних реформ" у квітні 2010 р.

Вклад основного матеріалу. Необхідно відзначити, що для молодих українців упродовж усіх років незалежності притаманний досить високий рівень соціальної апатії та низький рівень соціального оптимізму. За даними міжнародного дослідження "Європейські цінності" (2008–2009 рр.), середній бал оцінки впливу на хід власного життя за шкалою, де "1" означає "Зовсім не впливаю", а "10" – "Дуже впливаю", серед української молоді становив 6,61 бала і був одним з найгірших серед тих 48 країн, де проводилося опитування [5,

² Автор статті висловлює вдячність Центру "Софія" за надану можливість використати масив дослідження для вивчення вікової групи молоді від 18 до 35 років.

с. 52]. Не багато краща склалася ситуація навіть серед суспільно активної молоді. У 2012 р. в рамках дослідження "Молодіжна політика -2012: чинники формування сучасної української молоді" відповісти на аналогічне запитання пропонувалося лідерам та активістам молодіжних організацій: серед них середній бал оцінки впливу на хід власного життя становить 7,73.

Як свідчить моніторинг Інституту соціології НАН України, більшість молодих людей вважають, що те, як складається їхнє життя, здебільшого залежить не від них самих, а від зовнішніх обставин. При цьому, великих змін упродовж років незалежності не відбулося: у 1994 р. частка тих, хто був переконаний, що їхнє життя залежить більшою мірою від них та деякою мірою від зовнішніх обставин, та тих, хто вважав, що воно головним чином залежить від них, становила 24%, у 2000 р. – 26%, у 2005 р. – 28%, у 2010 р. – 26%, у 2012 р. – 25% [5, с. 52].

Варто зазначити, що серед 18–25-річних частка тих, хто не має бажання адаптуватися до сучасної складної соціально-економічної ситуації, отож і живе як доведеться, пасивно очікуючи змін на краще, впродовж років незалежності не змінюється: за даними моніторингу Інституту соціології НАН України, таким був кожний п'ятий серед опитаних як у 1997 р., так і у 2009 р. – по 20%. І хоча таких пристосованців значно менше серед молоді, ніж серед старшого покоління (у 2009 р. серед 56–65-річних таких було 45%, а серед тих, кому за 65 років, – 57%), проте все ж є досить багато. У квітні 2012 р. лише 20% респондентів віком 18–35 років відповіли, що вони активно включилися в нове життя, ще стільки ж (20%) сказали, що вони не хочуть пристосовуватися до нього, а 37% – перебувають у постійному пошуку [5, с. 53].

Значна частина молодих людей не бажає брати участь у діяльності організацій громадянського суспільства, які, як відомо, є дієвою школою виховання, залучення до активного суспільного життя, модернізаційних процесів. Так, за даними моніторингу громадської думки, який проводить Інститут соціології НАН України, у квітні 2012 р. лише 28% серед молодих людей віком 18–35 років сказали, що для них особисто є важливою участь у діяльності політичних партій і громадських організацій, тоді як 38% опитаних відповіли, що для них ця участь є неважливою, при цьому для 15% вона є "зовсім не важливою". Як свідчать дані опитування "Молодь України: спосіб життя та ціннісні орієнтації", лише 1% молодих людей у разі необхідності вирішення своїх проблем звертається до громадських організацій.

Для проведення успішної модернізації одним із важливих завдань є збільшення так званої "довжини горизонту" – глибини перспективи, терміну, на який люди планують власне життя. Отож, молоді українці мають взяти за звичку мислити стратегічно, на тривалий термін. Далекоглядність дозволяє за процесом бачити кінцевий результат, орієнтуватися на кінцеві здобутки, нехтуючи видатками і можливими негараздами (непопулярними заходами) перехідного періоду. Якщо в країні мало тих, хто

будує довгострокові плани, то модернізація не матиме добрих шансів, бо не буде сприятливого соціального фону для здійснення цих процесів.

Однак, як показують соціологічні дослідження, зокрема опитування "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні", для молодих українців характерний саме "короткий погляд" на власні життєві перспективи. Майже дві п'ятих молодих людей (38,9%) планують своє життя не більше ніж на рік, або зовсім не будують планів на майбутнє, живуть сьогоднішнім днем. Третина молоді (32,3%) планує своє життя лише на два-три роки. Лише приблизно чверть молодих людей (23,9%) будують життєві плани більше ніж на три роки.

Говорячи про участь молоді в суспільному житті, у процесах модернізації суспільства, необхідно враховувати те, що молоді люди є не лише майбутнім країни (а це значною мірою саме так!), але й дієвою, рушійною силою її сьогодення. Молоді люди є тією частиною населення, яка найбільш схильна до навчання, до освоєння нових технологій, вони є найбільш мобільними, беруть активну участь в економічному житті країни.

Особливістю сучасних українських реалій є те, що соціалізація молоді відбувається в умовах трансформації самого суспільства, а також фінансово-економічної кризи, яка зачепила впродовж останніх років не лише нашу країну, але й більшу частину світу в цілому.

Важливою складовою участі молоді в суспільному житті є отримання необхідної для цього освіти. За даними опитування "Студенти – образ майбутнього", 40,9% студентської молоді основною причиною їх вступу до ВНЗ вважають майбутню кар'єру [6, с. 12].

Після кризи 1990-х рр., коли вища освіта значною мірою втратила свою привабливість, у наступні роки спостерігається актуалізація потреби здобуття високого рівня освіти, оскільки вона стає важливою необхідністю. Наприклад, у дослідженнях 1998 р. освіта була важливою для 85% молоді, опитування ж "Молодь України: спосіб життя та ціннісні орієнтації", яке було проведене Центром "Соціальний моніторинг" у квітні 2010 р., демонструє цінність освіти вже для 91% [5, с. 45].

Одним із важливих показників для аналізу освіти як одного з найважливіших факторів сприяння участі молоді в суспільному житті є рівень охоплення молодих людей освітою. Загалом рівень освіти населення в Україні сьогодні є одним з найвищих серед країн Центральної та Східної Європи. Проте нерівність доступу до середньої спеціальної, а особливо вищої освіти для молодих людей різного соціального походження збільшується і роль інституту освіти як "вирівнювача" соціальних шансів зменшується.

Не менш важливим показником є якість освіти, яку отримує молодь. Дослідження, проведене Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді у 2007 р. дає уявлення щодо задоволеності молодих людей віком 14–35 років освітнім рівнем. Так, задоволені в тій чи іншій мірі рівнем освіти 66% респон-

дентів, в той же час не задоволені різною мірою рівнем освіти були 34% респондентів [5, с. 46].

Хоча за основними показниками економічної активності молоді (власне економічною активністю, зайнятістю та безробіттям) Україна не поступається більшості європейських країн, проте впродовж останніх років вони дещо погіршали.

Так, нині в країні налічується близько 8,5 млн економічно активних молодих осіб віком 15–35 років, що становить майже 38% усього економічно активного населення країни (у віці 15–70 років). Якщо порівнювати з попередніми роками, цей показник останнім часом залишається майже незмінним, однак порівняно з останнім докризовим 2008 р. скоротився більш ніж на 2,5% [7, с. 58].

Упродовж останнього десятиріччя відбулося незначне підвищення рівня зайнятості молоді всіх вікових груп, яке, правда, трохи погіршало в період економічної кризи. За даними Держстату України, нині чисельність зайнятої молоді віком 15–24 роки становить 2,2 млн. осіб, що майже на 70 тис. осіб менше, ніж у 2010 р. Рівень зайнятості молоді становить 33,9%, що на 0,4 в. п. більше, ніж у 2010 р. Зростання рівня зайнятості при одночасному зменшенні абсолютної чисельності зайнятої молоді пояснюється головним чином процесами депопуляції та старіння населення. При цьому необхідно відзначити, що на кінець 2011 р. рівень зайнятості української молоді (33,9%) був дещо кращим порівняно з таким показником у цілому в країнах Європейського Союзу (33,6%), тоді як у 2000 р. він значно поступався – в Україні 30,4%, а в ЄС – 37,0% [5, с. 44]. У цілому ж у світі рівень зайнятості молоді у 2011 р. був кращим, ніж в Україні, і становив 42,6%, щоправда, у 2000 р. він був на рівні 46,2% [8, с. 13].

До 2001 р. рівень офіційного безробіття серед молоді постійно зростав і виріс порівняно з 1995 р. майже в одинадцять разів. Починаючи з 2000 р. рівень безробіття молоді поступово зменшувався у всіх вікових групах аж до 2008 р. і стрімко зріс у 2009 р. Після чого знову намітилася тенденція до його зниження серед осіб усіх вікових груп. Чисельність безробітних віком 15–24 роки у 2011 р. становила 485,7 тис. осіб, що на 25,9 тис. осіб менше за показник 2010 р. Проте чисельність безробітної молоді ще значно перевищує докризовий рівень (у 2007 р. вона становила 387,8 тис. молодих осіб віком 15–24 роки). Рівень безробіття цієї вікової категорії у 2011 р. становив 18,6%, що на 1,2 в. п. більше, ніж у 2010 р., і на 6,1 в. п. більше, ніж у докризовому 2007 р. Порівняно в цілому з країнами – членами ЄС в Україні становище дещо краще: у 2011 р. рівень безробіття серед молоді там становив 21,3% (у 2000 р. було навпаки – в Україні 24,2%, а в ЄС – 18,3%) [5, с. 45]. Що стосується світу в цілому, то хоча тут ситуація впродовж останнього часу й погіршала (з 2007-го по 2011 р. кількість безробітної молоді зросла на 4 млн, вірогідність безробіття серед молоді в три рази вища, ніж серед дорослого населення [8, с. 13]), проте її рівень у 2012 р. становив 12,6% [9].

Важливим фактором розвитку підростаючого покоління, його залучення до модернізаційних процесів, який залежить як від інтересів особистості, її цінностей, так і від наданих суспільством можливостей для їх задоволення, є дозвілля. Особливого значення воно набуває у житті саме молодих людей, які активно включаються в культурне і соціальне середовище країни. Тому важливим є знання потреб молоді, тенденцій їх формування та потенційних пріоритетів у сфері культури і дозвілля.

Необхідно відзначити, що для переважної більшості молодих людей базові (елементарні) культурні блага є цілком доступними. Незважаючи на певне скорочення порівняно з радянським часом, нині в країні діє розгалужена інфраструктура державних і комунальних закладів у цій сфері. Проте значно скоротилася кількість відвідувань цих закладів: так, якщо у 1990 р. кількість відвідувань театрів за рік становила 17,6 млн, то в 2011 р. – 6,7 млн, концертних організацій – відповідно 15,0 і 4,1 млн, музеїв – відповідно 31,8 та 21,8 млн, демонстраторів фільмів – 552,0 та 15,0 млн [10, с. 9].

Існують також проблеми доступності культурних благ для окремих соціальних груп населення України. Сьогодні велике місто та село опинилися в різних культурних світах, якщо не в різних епохах. Провінція поступово перетворюється на зону культурного лиха. Стара інфраструктура культурних закладів на місцях скорочується, не оновлюється, приходить у занепад, а з погіршенням транспортної інфраструктури скорочується доступ до культурних благ, наявних в обласних центрах і в столиці. Про це, зокрема, свідчать дані опитування "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні", а саме відповіді молоді, яка проживає в обласних центрах та в селах, на запитання стосовно того, які установи та заходи вони не відвідували жодного разу у своєму житті: серед сільської молоді частка тих, що не відвідували театру, в шість разів більша порівняно з міською, втричі більша щодо невідвідування музеїв, спектаклів, естрадних концертів.

Існує велика залежність повноцінного дозвілля від матеріального становища молоді: якщо серед тих, хто оцінює матеріальне становище своєї сім'ї як високе, лише 4% не мають бажаного дозвілля, то серед тих, хто визнає матеріальне становище своєї сім'ї досить низьким, таких 66%.

Для того щоб визначитися, яке місце в модернізаційних процесах в Україні може зайняти молодь, необхідно зрозуміти, як молоді люди оцінюють сучасний стан та шляхи майбутнього розвитку країни. Під час дослідження "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні" респондентам запропонували висловити свою думку щодо реальності (можливості реалізації) різних варіантів майбутнього України.

Дослідження показало, що понад третину молодих людей віком від 18 до 35 років (36,0%) сприймають теперішню Україну як сировинну країну, що поставляє ресурси і товари низького ступеня переробки в інші країни. Ще практично стільки ж (35,4%) молодих респондентів вважає цей варіант май-

бутнього для країни цілком можливим. Таким чином, сумарно понад дві третини молодих людей бачать теперішнє або майбутнє України як країни з низькотехнологічним рівнем виробництва.

Лише 8,0% молоді вважають теперішню Україну провідною промисловою країною, що випускає високотехнологічну продукцію та успішно конкурує з іншими країнами, майже стільки ж (9,5%) переконані, що Україна – передова в науковому відношенні країна, її вчені роблять відкриття та винаходи, що користуються попитом в усьому світі.

Щоправда, майже третина молоді (30,6%) порівняно високо оцінює вітчизняний туристичний потенціал, вважаючи Україну країною унікальної природи, історії, з розвинутою туристичною інфраструктурою, куди їдуть туристи з усього світу. Крім того, достатньо високо оцінюється український культурний потенціал. Четверть респондентів (24,5%) характеризують Україну як країну високої культури. На їх думку, твори українських письменників, музикантів, художників викликають інтерес в усьому світі.

Висока оцінка природного, історичного та культурно-мистецького потенціалу, а також туристичної інфраструктури країни дає підставу респондентам досить оптимістично сприймати можливість реалізації відповідних варіантів модернізації України. Майже половина молоді вважає цілком можливим набуття Україною ролі міжнародного культурного (49,8%) чи міжнародного туристичного центру (45,7%).

Що стосується завдань, які необхідно здійснити для успішного проведення модернізації країни, то, як показало дослідження "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні", молоді люди вважають, що першочерговою є проблема викорінення корупції: за це висловилися 37,1% респондентів.

Далі йдуть проблеми, пов'язані зі зміною системи управління, підвищення ефективності її роботи (30,4%). Це підтверджують дані й інших досліджень. Такі оцінки характерні не тільки для молоді, але й для дітей. Так, за даними опитування "Діти про Україну", проведеного Інститутом Горшеніна в грудні 2012 р., більш ніж половині опитаних дітей (58,7%) не подобається політика і політики України. При цьому, на думку дітей, ситуація з часом погіршується: в аналогічному дослідженні 2007 р. таку ж відповідь дали 47,8% опитаних. Більше половини (53,7%) висловили думку, що політикам слід більше думати про людей, а не про особисті інтереси (у дослідженні 2007 р. – 35,9%) [11].

За даними дослідження "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні", 29,9% молоді вважає, що модернізації країни посприяла б підготовка кадрів, які змогли б здійснити модернізацію в країні.

25,2% опитаних переконані, що керівникам держави необхідно враховувати думку населення про те, які зміни необхідно провести для успішної модернізації країни.

Як уже підкреслювалося вище, у масовій свідомості молоді модернізація не ототожнюється із впровадженням нових сучасних технологій. Принаймні, технологічний чинник посів аж п'яте місце в ієрархії заходів, які, на думку респондентів, мають забезпечити проведення успішної модернізації (вказали 25,1% опитаних).

Окремо необхідно відзначити те, що серед передумов успішної модернізації молоді люди, як і старше покоління, порівняно нечасто називають "розвиток демократії і підвищення суспільно-політичної активності громадян" (вказали 17,3% серед 18–35-річних та 15,4% серед тих, кому за 35 років). У масовій свідомості молоді поки що зберігається упереджене ставлення до інститутів демократії, невіра у те, що вони можуть бути суспільно продуктивними. Як свідчать інші дослідження, значна частина молодих людей недостатньо проінформована про саме поняття "демократія": так, за даними соціологічного дослідження, проведеного компанією GfK Ukraine на замовлення Українського фонду демократії "Спочатку люди" у серпні 2011 р., 61% молодих українців вважають, що знають або приблизно знають загальні засади демократії, 20% – щось чули/читали, а 19% – взагалі не знають, що це таке. Найчастіше це поняття асоціюється українською молоддю із забезпеченням громадянських прав та свобод, про що зазначили під проведення останнього опитування 59% респондентів [5, с. 57–58].

За даними дослідження "Сучасна молодь України", проведеного Інститутом Горшеніна у березні 2013 р., майже половина молодих людей віком від 15 до 21 року (46,1%) у містах з населенням понад 100 тис. осіб, відповідаючи на запитання "Які демократичні цінності мають для Вас практичне значення?", відповіли, що такою цінністю є свобода слова, і ця цінність була поставлена на перше місце серед усіх запропонованих варіантів. Ще 38,1% відповіли, що такою цінністю є особиста недоторканність. Отже, не може не тривожити той факт, що майже стільки ж з них (49,4%) переконані, що нині в Україні існує загроза свободі слова і демократії [12].

Для оцінки готовності української молоді до процесів модернізації вкрай актуальним є дослідження, що в цінностях і нормах поведінки сучасних молодих українців є наслідком їхньої соціокультурної (ментальної) особливості, що дісталася їм від загального рівня соціально-економічного розвитку суспільства та специфіки його минулого, а що – від тих труднощів, з якими стикається молодь, на які вона не може не давати відповідей своїми реакціями у вигляді ситуативної корекції базових цінностей норм і моделей поведінки.

Молодь у цілому позитивно ставиться до суспільно активних молодих людей. Під час дослідження "Молодіжна політика – 2012: чинник формування сучасної української молоді", про це заявили 71% опитаних віком від 18 до 25 років. Щоправда, при цьому лише 4% з них сказали, що хотіли б бути схожими на таких людей.

Необхідно підкреслити, що якщо про домінування цінностей індивідуалізму в цілому в сучасному українському суспільстві говорити не доводиться, оскільки, характеризуючи масову свідомість українських громадян, слід говорити про баланс індивідуалістичних і конформістських установок (за даними дослідження "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні", серед усіх опитаних 45,1% вважають, що краще бути яскравою індивідуальністю, водночас стільки ж (45,8%) респондентів висловили думку, що краще бути як усі), то серед молоді віком 18–35 років майже дві третини опитаних (63%) вважають за краще бути яскравою індивідуальністю і лише трохи менше третини (30%) – стоять на тому, що краще бути як усі.

Щоправда, вступ до самостійного життя, безумовно, "охладжує" амбітність і самовпевненість молодих людей: якщо серед 18–29-річних 68,1% вважають, що треба бути яскравою індивідуальністю, то серед 30–39-річних таких 53,8%, серед 40–49-річних спостерігається баланс індивідуалістичних і конформістських установок, а особи старші 50 років у більшості демонструють конформістські орієнтації [11, с. 29]. Серед жителів обласних центрів молодь більш індивідуалістична, ніж у селі, – у містах 76% молодих людей хотіли б бути яскравою індивідуальністю, а в селах – 48%; бути як усі – відповідно 19 і 43%.

Певне занепокоєння викликає стан правової свідомості молодих українців: майже половина молодих людей (47,9%) сповідують підхід, що не важливо, відповідають їхні вчинки закону чи ні, головне, щоб це було справедливо.

Порівняно небагато молоді сприймає поняття "свобода" у конструктивному ключі, як передумову для "творчості" (вказали 15,9%) та підприємництва (7,8%), лише 11,2% молодих респондентів пов'язують "свободу" з поняттям "відповідальність".

Що стосується такої важливої складової участі в модернізаційних процесах як "робота", то в українській молоді, як і в населення в цілому, вона, в першу чергу, асоціюється із заробітком (грошима) – про це сказали 65,0% молодих респондентів та 60,8% серед тих, кому за 35 років. Безумовно обнадійливою (з точки зору модерних цінностей) є та обставина, що чимало опитаних молодих людей пов'язують із роботою такі поняття, як "кар'єра" (40,0%, причому це набагато більше, ніж серед старшого покоління – 23,8%), "самореалізація" (27,5%), "обов'язок, служіння" (15,4%), "покликання" (21,7%). Водночас лише в небагатьох респондентів "робота" асоціюється з поняттям "якість" (5,7%), "творчість" (7,5%), "престиж" (13,4%).

Якщо індикатором "успіху" для молоді є "гроші" (35,5%), а також "кар'єра" (32,4%), то умовою успіху вбачається насамперед "фортуна": якщо "удача" є передумовою "успіху" для третини молодих людей (33,2%), то "наполегливість і праця" – трохи більше як для кожного п'ятого (21,5%), а "талант і геніальність" – лише для кожного сьомого (14,0%);

"Багатство", як і життєвий "успіх", асоціюється насамперед з "удачею, везінням" (фортуною) (41,1%), і лише в другу чергу – з "працею і наполегливістю" – 32,0%.

Молоддю, як і населенням у цілому, дуже неоднозначно сприймається одна з ключових фігур модернізаційних процесів – підприємець (бізнесмен): з одного боку, він уявляється як вольова, надзвичайно діяльна і працююча особистість, компетентна, ощадлива, мисляча стратегічно, а з іншого боку, це суб'єкт протиправної ("тіньової" або відверто злочинної) діяльності, жадібний експлуататор, 43,9% молодих людей ототожнює бізнесмена з "шахраєм і баригою".

Прагнення мати власний бізнес, як і прагнення стати багатою людиною, не є важливим пріоритетом для більшості молодих українців. Тільки 27,7% молоді вказало, що для них особисто "дуже важливо" мати власний бізнес; лише трохи більше третини молодих людей (34,7%) відповіли, що для них дуже важливим пріоритетом є стати багатою людиною. У цілому ж ієрархія життєвих пріоритетів української молоді за рівнем важливості є цілком традиціоналістською, тобто головні пріоритети пов'язані з найближчим оточенням людини – родиною, друзями. Перші щаблі рейтингу посідають такі цілі, як "створити гарну сім'ю" (68,6%), "виховувати дітей" (64,2%), "мати гарних друзів" (63,8%), "займатися улюбленою справою" (60,0%). У межах 2/3 опитаних оцінили ці життєві пріоритети як "дуже важливі".

Зрештою, пов'язання головних життєвих пріоритетів з найближчим оточенням є цілком природним. Якщо ж говорити про проблеми залучення молодих людей до модернізації суспільного життя, то важливим стає те, яке місце в ієрархії життєвих пріоритетів посідають орієнтації на високі досягнення в суспільстві. І тут ми бачимо, що такі помірковані установки як "жити не гірше за інших" та гедоністичні цінності ("отримувати задоволення від їжі, сексу тощо") є важливими для значно більшої кількості людей (за них відповідно проголосувало 47,5 та 47,7% опитаних), ніж для тих, хто орієнтований на започаткування власного бізнесу (27,7%), на здобуття високого становища в суспільстві (18,7%), на те, щоб зробити щось важливе для своєї країни (23,8%).

Що стосується сфери дозвілля сучасної української молоді, то необхідно відзначити, що тут домінують приватні дозвіллі практики, насамперед – пасивне домашнє дозвілля: молоді люди головним чином переглядають телепередачі (78%), перебувають у гостях або приймають їх (58 та 48%), слухають музику (45%), читають газети (32%), просто відпочивають без жодних справ (51%), у той час як займаються громадською роботою лише 3%.

Дозвіллі практики більшості молодих людей не відрізняються різноманіттям, є бідними змістовно. Дані статистики, матеріали соціологічних досліджень свідчать про те, що раніше дозвілля молоді, як і населення в цілому, було більш різноманітним, оскільки люди набагато частіше відвідували театри, кіно, концерти, музеї. Іншими словами, люди частіше практикували публічні дозвіллі практики, пов'язані із задоволенням культурних проблем. Такі тенденції нині притаманні для більшості постсоціалістичних, пострадянських країн. Наприклад, за даними російських дослідників, рівень загальної

культури і освіченості в російському суспільстві помітно знизився з радянського часу. Так, рівень літературного розвитку хлопчиків-підлітків погіршав з 1990 р. в 5 разів, дівчаток – в 4 рази. Катастрофічно погіршало родинне етичне і естетичне виховання: якщо в кінці 1970 – початку 1980 рр. майже 80% батьків читали книги своїм дітям, то зараз читають лише 6–7%. Читання газет, журналів, книг за останніх 15 років зменшилося в середньому в 2,5 разу. Тенденція зниження інтересу до бібліотеки не відповідає світовій практиці. Якщо в російські бібліотеки записано майже 25% населення Росії, то в США – 68% [13]. За даними соціологів, кожен п'ятий росіянин ніколи не був у театрі. Більше половини росіян (53%) останній раз були в музеї кілька років тому. Кожен п'ятий (20%) – взагалі ніколи не був в музеї. 15% дорослих жителів Росії ніколи не відвідували бібліотеку. Кожен другий опитаний повідомив, що останній раз був у бібліотеці кілька років тому [14, с. 92].

І хоча в Україні ситуація трохи краща (за даними дослідження "Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні", в театрі ніколи не були 13,5% жителів, в музеї – 8,9%, у бібліотеці – 2% [15, с. 71]), проте ситуація склалася все ж досить критична.

Сучасна українська молодь найчастіше практикує ті форми проведення дозвілля, які не пов'язані ані з внутрішнім розвитком (вдосконаленням), ані з витратами фінансових коштів. Тобто в організації дозвілля молоді люди йдуть шляхом "найменшого супротиву". Низька представленість у дозвіллі творчо-розвиваючих практик та участі у громадському житті дає підстави говорити про проблематичність такої модернізації.

Нові суспільні відносини утверджуються в складних соціально-економічних, політичних реаліях. І це негативно позначається на настроях молодих людей, формуванні їх цінностей стосовно участі в суспільному житті, визначення свого місця у системі глобальних перетворень, в модернізаційних процесах. Значна частина молоді в цілому не задоволена своїм становищем у суспільстві: за даними моніторингового опитування громадської думки, що проводилося ІС НАН України у квітні 2012 р., про це заявила майже половина молодих людей віком 18–35 років (47%) [5, с. 154]. За даними дослідження "Студенти – образ майбутнього", відповідаючи на запитання "Як Ви думаєте, які проблеми турбують або стосуються молоді Вашої країни?", 64,5% опитаних відповіли, що це "відсутність роботи, проблеми з працевлаштуванням", 41,9% – "відсутність можливостей для самореалізації", 29,6% – "депресивний стан (відчуття нудьги, непотрібності, безрадісності життя" [6, с. 10–11]. Лише половина студентства (52,7%) задоволена перспективами в роботі, у кар'єрі [16].

Існують значні відмінності в уявленнях нашої молоді стосовно того, яким шляхом потрібно йти, щоб досягти високого соціального становища в Україні, і тим, яким шляхом цього досягають люди в розвинених країнах Заходу: за даними дослідження "Актуальні питання соціокультурної модерні-

зації в Україні", якщо для західних країн, найперше потрібно мати високий інтелект, здібності (63%), хорошу освіту (51%), то для нашої країни – впливових родичів (48%), заможних батьків (40%) та походити з сім'ї з високим соціальним становищем (39%) [5, с. 41].

За даними дослідження "Молодь України", відповіді молодих людей на запитання "Як Ви вважаєте, легко чи важко сьогодні добитися успіху в Україні та за кордоном?" суттєво відрізняються і є також не на користь України: так, вважають, що легко добитися успіху в Україні 11,1% опитаних, а в зарубіжних країнах – 40,8%, або майже в чотири рази більше [17].

Такий стан справ значною мірою впливає на міграційні настрої української молоді. Причому, це починається ще з дитячих років. Так, за даними опитування "Ми – українці!", половина українських дітей (49,1%) планує у дорослому віці жити в Україні, проте майже третина (30,9%) хотіла б виїхати за кордон, кожному п'ятому респонденту (20,0%) було важко відповісти на це запитання [18]. Тривожним є те, що зі зростанням віку збільшується кількість молодих людей, які хотіли б жити за межами України: так, за даними опитування "Студенти. Образ майбутнього", за кордоном хотіло б жити 60,1% студентської молоді [6, с. 19].

На завершення дослідження необхідно підкреслити, що значна частина проблем, пов'язаних із залученням молоді до активного суспільного життя, до процесів модернізації пов'язана з недоліками в реалізації державної молодіжної політики.

З одного боку, молоді люди, лідери їх громадських організацій у переважній своїй більшості переконані, що держава повинна сприяти формуванню суспільно активних молодих людей – за даними дослідження "Молодіжна політика – 2012: чинники формування суспільно активної української молоді" про це заявило 80,2% 18–25-річних респондентів та 90,7% лідерів та активістів молодіжного руху.

Проте, з іншого боку, молоді люди заявляють, що вони не відчують такої підтримки. За даними соціологічного дослідження Державного інституту проблем сім'ї та молоді, проведеного у травні 2002 р. серед молоді віком від 14 до 28 років, про це сказали 64% опитаних. Результати дослідження "Молодь України: спосіб життя та ціннісні орієнтації" показують, що і в квітні 2010 р. настрої молодих людей стосовно реалізації державної молодіжної політики в країні залишилися майже такими ж, як і в попередні роки: 79% 15–34-річних та 77% 15–28-річних респондентів відповіли, що вони не відчують реалізації державної молодіжної політики.

Молодь поки що слабо вірить у позитивні переми в цій сфері (так, навіть серед лідерів та активістів молодіжних організацій лише 17,8% опитаних відповіли, що вони вірять, що в Україні відбудуться позитивні зміни у формуванні умов для розвитку громадської активності серед молоді уже в найближчі 5 років, тоді як 43% переконані, що це відбудеться десь через роки 5–10, ще

28% вірять у такі перемири, але вони відбудуться не раніше, ніж через 10 років, а 11% взагалі не вірять, що зміни коли-небудь відбудуться).

Висновки

Сучасна Україна, яку дослідники відносять до середньо розвинених країн, має постійно бути у певному тонусі, готовності до розвитку досягнутого, до здійснення модернізаційних процесів у суспільному житті.

Без активної участі молодих людей у цьому не можливо уявити інтеграцію нашої країни у світову спільноту. Однак, для молодих українців упродовж усіх років незалежності притаманний досить високий рівень соціальної апатії та низький рівень соціального оптимізму. Готовність молодих людей до здійснення модернізаційних процесів певною мірою стримується їх цінностями та нормами поведінки. Хоча молодь у цілому позитивно ставиться до суспільно активних молодих людей, проте мізерна частина серед неї хотіла б бути схожими на таких людей. У небагатьох юнаків та дівчат "робота" асоціюється з поняттям "якість", "творчість", "престиж". "Багатство" як і життєвий "успіх" асоціюється насамперед з "удачею, везінням" (фортуною), і лише в другу чергу – з "працею і наполегливістю". Такі помірковані установки, як "жити не гірше за інших" та гедоністичні цінності ("отримувати задоволення від їжі, сексу тощо"), є важливими для значно більшої кількості молоді порівняно з тими, хто орієнтований на здобуття високого становища в суспільстві, на те, щоб зробити щось важливе для своєї країни. Дозвілєві практики більшості молодих людей не відрізняються різноманіттям, є бідними змістовно.

Значна частина проблем, пов'язаних із залученням молоді до активного суспільного життя, до процесів модернізації пов'язана з недостатньою роботою держави з молоддю: три чверті молодих людей заявляють, що вони *не відчують того, що в країні реалізується державна молодіжна політика*.

Отже держава для поліпшення ситуації має звернути особливу увагу на залучення молодих людей до суспільного життя, на формування та підтримку різноманітних форм участі молоді в процесах державотворення, розвитку економіки, культури, науки, інноваційного оновлення, реалізації модернізаційного шляху розвитку українського соціуму.

На переконання автора, посиленню формування суспільно активної української молоді, готової до дієвої участі в модернізації суспільного життя, зокрема, посприяло б прийняття Стратегії розвитку державної молодіжної політики до 2020 року, Закону України "Про загальнодержавну підтримку молоді на 2014–2020 рр.", внесення відповідних змін та доповнень до законів України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" та "Про молодіжні та дитячі громадські організації", прийняття в новій редакції Закону України "Про молодіжні та дитячі громадські організації".

Реалізація вищезазначеного поряд з іншими заходами поліпшило б участь молодих людей у вирішенні важливих соціально-економічних проблем країни, успішній її модернізації та інтеграції у світову спільноту.

1. Обзорный доклад о модернизации в мире и Китае (2001–2010) / пер. с англ. под общ. ред. Н.И. Лапина. – М. : Весь Мир, 2011. – 256 с.
2. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с.
3. The state of youth policy in 2013 // Сайт youthpolicy.org [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.youthpolicy.org/blog/2013/01/state-of-youth-policy-2013/>>.
4. Рекомендация 128 о пересмотренной Европейской хартии об участии молодежи в общественной жизни на местном и региональном уровне // Сайт Council of Europe [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=935055&Site=Congress&BackColorinter>>.
5. Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри : щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) / О. Балакірева, Т. Бондар, Є. Бородін, В. Головенько та ін. – К. : Державна служба молоді та спорту України, 2012. – 222 с.
6. Студенти. Образ майбутнього: міжнародне дослідження – 2011. – К. : Інститут Горшеніна, 2011. – 32 с.
7. Молодь в умовах становлення незалежної України (1991–2011 роки): щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / редкол. О.В. Белишев (голова) та ін. – К. : Держ. ін.-т розвитку сімейної та молодіжної політики, 2011. – 224 с.
8. Кризис в сфере занятости молодежи: время действовать // Междунар. конф. труда, 101-я сессия, 2012 г. Пятый пункт повестки дня. – Женева : Международное бюро труда, 2012. – 46 с.
9. Global employment trends 2013: Executive summary // Сайт International Labour Organization [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_202215.pdf>.
10. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2011 році : стат. бюл. – К. : Держ служба статистики, 2012. – 92 с.
11. Діти про Україну // Сайт Інституту Горшеніна [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://institute.gorshenin.ua/news/987_ukrainskie_deti_nedovolni.html>.
12. Сучасна молодь України // Сайт Інституту Горшеніна [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://institute.gorshenin.ua/researches/118_sovremennaya_molodezh_ukraini.html?print>.
13. *Инькова Л.М.* Знакомимся с публичными библиотеками Финляндии / Л.М. Инькова, А.В. Пурник [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://vmo.rgub.ru/>>.
14. Доклад о состоянии гражданского общества в Российской Федерации за 2012 год. – М. : Обществ. палата Российской Федерации, 2012. – 126 с.
15. Культурні практики і культурна політика. Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні : аналіт. доп. / Єрмолаєв А., Левцун О., Мельничук О., Щербина В.. – К. : Центр соц. дослідж. "Софія", 2012. – 164 с.
16. Сучасне студентство України // Сайт Інституту Горшеніна [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://institute.gorshenin.ua/researches/104_sovremennoe_studenchestvo_ukraini.html?print>.

17. Молодь України // Сайт Інституту Горшеніна [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://institute.gorshenin.ua/researches/118_sovremennaya_molodezh_ukraini.html?print>.
18. Ми – українці! // Сайт Інституту Горшеніна [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://institute.gorshenin.ua/news/900_perevazhna_bilshist_ukrainskih.html>.

Транслітерований список джерел

1. Obzornyj doklad o modernizacii v mire i Kitae (2001–2010) / per. s angl. pod obshh. red. N.I. Lapina. – М. : Ves' Mir, 2011. – 256 s. [in Russian]
2. Modernizaciya Ukrainy – nash strategichnyj vybir : Shhorichne Poslannja Prezydenta Ukrainy do Verhovnoi' Rady Ukrainy. – К., 2011. – 416 s. [in Ukrainian]
3. The state of youth policy in 2013 // Сайт youthpolicy.org [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.youthpolicy.org/blog/2013/01/state-of-youth-policy-2013/> [in English]
4. Rekomendaciya 128 o peresmotrennoj Evropejskoj xartii ob uchastii molodezhi v obshhestvennoj zhizni na mestnom i regional'nom urovne // Sajt Council of Europe [Elektronnij resurs]. – Dostupnij z : <https://wcd.coe.Int/View_Doc.jsp?id=935055&Site=Congress&Back Colorinter>. [in Russian]
5. Uchast' molodi v suspil'nomu zhytti: dosvid, mozhlivosti, bar'jery : shhorichna dopovid' Prezydentu Ukrainy, Verhovnij Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2011 roku) / O. Balakirjeva, T. Bondar, Je. Borodin, V. Goloven'ko ta in. – К. : Derzhavna sluzhba molodi ta sportu Ukrainy, 2012. – 222 s. [in Ukrainian]
6. Studenty. Obraz majbut'ogo: mizhnarodne doslidzhennja – 2011. – К. : Instytut Gorshenina, 2011. – 32 s. [in Ukrainian]
7. Molod' v umovah stanovlennja nezaleznoi' Ukrainy (1991–2011 roky): shhorichna dopovid' Prezydentu Ukrainy, Verhovnij Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini / redkol. O.V. Bjelyshev (golova) ta in. – К. : Derzh. in.-t rozvytku simejnoi' ta molodizhnoi' polityky, 2011. – 224 s. [in Ukrainian]
8. Krizis v sfere zanyatosti molodezhi: Vremya dejstvovat' // Mezhdunar.konf. truda, 101-ya sessiya, 2012 g. Pyatyj punkt povestki dnya. – Zheneva : Mezhdunarodnoe byuro truda, 2012. – 46 s. [in Russian]
9. Global employment trends 2013: Executive summary // Сайт Intenational Labour Organization [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_202215.pdf [in English]
10. Zaklady kul'tury, mystectva, fizkul'tury ta sportu Ukrainy u 2011 roci : stat. bjul. – К. : Derzh sluzhba statystyky, 2012. – 92 s. [in Ukrainian]
11. Dity pro Ukrainu // Sajt Instytutu Gorshenina [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z : <http://institute.gorshenin.ua/news/987_ukrainskie_deti_nedovolni.html>. [in Ukrainian]
12. Suchasna molod' Ukrainy // Sajt Instytutu Gorshenina [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z : <http://institute.gorshenin.ua/researches/118_sovremennaya_molodezh_ukraini.html?print>. [in Ukrainian]
13. In'kova L.M. Znakomimsya s publicnymi bibliotekami Finlyandii / L.M.In'kova, A.V. Purnik [Elektronnij resurs]. – Dostupnij z : <<http://vmo.rgub.ru/>>. [in Russian]
14. Doklad o sostoyanii grazhdanskogo obshhestva v Rossijskoj Federacii za 2012 god. – М. : Obshhestv. palata Rossijskoj Federacii, 2012.– 126 s. [in Russian]

15. Kul'turni praktyky i kul'turna polityka. Aktual'ni pytannja sociokul'turnoi' modernizacii' v Ukraini : analit. dop. / Jermolajev A., Levcun O., Mel'nychuk O., Shherbyna V.. – K. : Centr soc. doslidzh. "Sofija", 2012. – 164 s. [in Ukrainian]
16. Suchasne studentstvo Ukrainy // Sajt Instytutu Gorshenina [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: <http://institute.gorshenin.ua/researches/104_sovremennoe_studenchestvo_ukraini.html?print>. [in Ukrainian]
17. Molod' Ukrainy // Sajt Instytutu Gorshenina [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: <http://institute.gorshenin.ua/researches/118_sovremennaya_molodezh_ukraini.html?print>. [in Ukrainian]
18. My – ukrai'nci! // Sajt Instytutu Gorshenina [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: <http://institute.gorshenin.ua/news/900_perevazhna_bilshist_ukrainskih.html>. [in Ukrainian]

Отримано 16.05.13

V.A. Golovenko, kand. polit. nauk

НАСТРОЕНИЯ МОЛОДЕЖИ ОТНОСИТЕЛЬНО ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ МОДЕРНИЗАЦИОННЫХ ПРЕВРАЩЕНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

В статье определены возможности влияния молодежи на осуществление модернизационных процессов в жизни общества. Проанализировано, какой взнос в решение наиболее острых проблем в современной Украине вносят молодые люди и насколько они готовы к активному участию в общественном развитии. Предложены пути улучшения реализации государственной молодежной политики в этой сфере.

Ключевые слова: молодежь, модернизация общественного развития, государственная молодежная политики, социокультурные факторы.

V.A. Golovenko, PhD in Politics

ATTITUDES OF YOUTH ON THE EXERCISE OF THE MODERNIZATION TRANSFORMATIONS IN MODERN UKRAINE

The article outlines the possibility of influencing youth for carrying out of modernization processes in society. Been analyzed what contribution to solve the most pressing problems in modern Ukraine make young people and how much they are willing to participate actively in social development. Are offered the ways for improving the implementation of state youth policy in this area.

Keywords: youth, modernization of social development, state youth policy, socio-cultural factors.